

ПО СЛЕДИТЕ НА ИСТИНАТА ИЛИ ОПИТ ЗА ПРЕХВЪРЛЯНЕ НА ВИНАТА?!

Рецензия на втората част на книгата на Борис Павлов „По трагите на вистината (спомени за една голяма љубов)”, Прилеп, 2015

(Македонски глас, бр. 35 – 36, 2015, с. 13 – 15).

Тази (2015) година в Прилеп бе издадена книгата „По трагите на вистината (спомени за една голяма љубов)“, която съдържа спомените на известния македонски активист от Крупник Борис Павлов. Издаването на спомени на македонски страдалници и активисти е нещо, което заслужава поздравление и е винаги добре дошло. Хубаво би било повече македонци да започнат да записват своите спомени, за да остане техният глас, тяхното свидетелство живо за поколенията.

Книгата има около 180 страници. Първите 72 са посветени на спомените на Павлов от времето на комунизма. От 72 до 153 страница текстът е посветен на ОМО „Илинден“ и на дейността на автора след 1989 г. От 153 до 171 страница са публикувани някои документи. Накрая са дадени и две положителни рецензии от проф. д-р Йове Кекеновски и пенсионирания професор Кирил Темков, които касаят главно спомените от времето на комунизма, като само първият отделя по-малко от страница на спомените след 1990 г., колкото да постави ударението на вечното македонско проклятие - разделенията. Нито един от рецензентите не е историк (единият е правист, а областта на другия е етиката) и не са запознати с областта, която рецензират, затова и рецензиите им са от общ характер, изразяват по-специално симпатия към борбата на Борис Павлов и на македонците в България генерално. А книгата заслужава и по-специализирано мнение, каквото и имам намерение да дам накратко в този случай, възползвайки се от дългогодишната си работа като историк и изследовател на проблематиката, свързана с преследването и страданието на македонците в България, и на техните борби, в някои от които самият съм взимал участие. Публикувал съм две научни статии и една специализирана брошура по тази проблематика. Събирал съм и съм публикувал спомени и документи в „Народна воля“, като повечето от тях бяха събрани в книгата „Табу“, посветена на преследването на македонците в България по времето на комунизма и която излезе миналата, 2014 година. В нея бяха публикувани и спомени на Борис Павлов, които сега в своята книга той допълнително разширява, като добавя информации и разкази на други хора, което обогатява знанията ни за проблемите на македонците в България в десетилетията преди 1989 г. Тъй като вече съм представил спомените на Павлов за времето до 1990 г. и понеже двете споменати рецензии обръщат внимание на периода на комунизма и почти никак на времето след това, то в този текст ще обърна внимание на данните в книгата за времето след 1989 г.

Принуден съм веднага да заявя, че за разлика от първата част на книгата, втората прави неприятно впечатление. Неслучайно рецензентите са я избегнали. Тя в голяма степен е посветена на разцепленията и много малко на борбата за правата на македонците в

България. Съществуват огромни празнини, губят се цели периоди, а и цели теми са изпуснати (например водените дела в България и в Страсбург). Недостатъчната фактология се чувства и по отношение на периодите, които са обхванати от автора. Павлов е бил дългогодишен председател на Централната контролно-ревизионна комисия и председател на организация, както и ръководител на местна секция. Той би трябвало да има много какво да каже за всяка година в периода между 1990 и 2006 г. и несъмнено е можел да обогати изложението си с много повече факти и документи, и така да му даде пълнота и тежест. Вместо повече фактография често намираме обобщения и декларации без информационна стойност. Зле подбрани са и малкият брой публикувани документи. От публикуваните в края на книгата 10 от общо 19 страници (т.е. над половината) са посветени на само един документ - трагичната Роженска декларация от 1991 г., която е в центъра на събитията, довели до разцеплението на ОМО „Илинден“, 4 са заглавни страници на македонски вестници и 5 са откази на властите да допуснат събирания на организацията. Този странен дисбаланс и огромно предпочитание, дадени на само един документ, както се разбира от текста, не са случайни. Подобно е и положението с цитираните вътре в текста документи - те почти изцяло са свързани с поделбите в македонското движение.

Сериозна слабост в тази книга се явява и тесният поглед „от своето минаре“, но представен в едно абсолютно измерение, поради което се създава впечатление, че едва ли не случващото се в македонското малцинство е иницирано и направлявано от групата, към която принадлежи авторът, че именно те са в центъра на събитията. Това обективно е далеч от истината и е подвеждащо за читателите. Така се е създавало впечатление, че именно групата, към която принадлежи авторът, се явява самото македонско движение в България, докато останалите организации и групи (а в периода 1989-2006 ги има поне десет) са странични, маргинални явления, нещо което е много далеч от истината. Представяйки своята организация за самото македонско движение, авторът е съумял да измести фокуса от основните събития, свързани с македонското малцинство, стеснявайки кадъра до случващото се в само една мъничка организация и в само едно, все по-пресъхващо течение в македонското движение в България. Останалите движения и организации са споменавани пътъом, колкото да бъдат заклеямени като отцепници и изменници. Те имат в книгата на Борис Павлов единствено ролята на жертвения козел, който трябва да понесе греховете. Така разказът на Павлов е обеднял много. Разбира се, далеч съм от мисълта, че авторът е постъпил така целенасочено, той просто не е успял да излезе от тесния бункер на разделението и противопоставянето, от който светът неизбежно изглежда тесен, изкривен и завъртян около гледащия.

Разцепленията и вината се явяват основната тема на частта, посветена на времето след 1989 г. Тази тема е погълнала до две трети от този текст. Вместо да ни разкаже повече за дейността през този период, авторът е насочил главно внимание към разделенията и конфликтите. Това е донякъде обяснимо, тъй като в доста периоди борбата с „другите“ представлява ключова дейност на течението, към което принадлежи самият автор. В този смисъл процентното отношение на темата за разцепленията отразява и мястото, която тя

е заемала в политиката на неговата организация - а именно основно място. Хвърлянето на основните сили в борба срещу други македонски организации е оставило малки възможности за дейност в полза на македонското малцинство. Погледнато генерално, спомените на Борис Павлов са не толкова спомени на един участник в македонското движение след 1989 г., колкото партизански разказ на участник в разцепления и поделби.

След като въпросът за разделенията се явява главна тема, неизбежен се е оказал и въпросът за вината. Като една от ключовите фигури от това време, Павлов не е могъл да подмине този въпрос. И той го решил по елементарен и неособено достоен начин: за всичко са виновни „другите“. Няма нито един самокритичен текст, няма парче от вината, което да е негово или на неговата организация. Виновни са винаги „другите“ и особено другите организации. Само веднъж към края той ще открие частична вина по този въпрос в член на своята организация, но не и в себе си.

Авторът не е успял да разбере случващото се през описваните години иначе, освен като една крайно опростена черно-бяла картина - за всичко са виновни българските власти и подаващите им се от страх или поради лични интереси и предателство македонци. Единствените непокаварени от това настъпление на злото са именно авторът и част от неговите съратници. Дори и за напълно незапознат с проблема е ясно, че такава позиция е невярна и невъзможна по принцип.

Прехвърлянето на цялата вина на другите обаче не е лесна работа. За да успее, на автора се е наложило да променя фактите. В моето изложение нататък ще посоча повече примери за това. Да започна с ключовата за разцеплението Роженска декларация от 1991 г., написана и прочетена от Йордан Костадинов пред събора в Рожен и пред присъстващите медии, без да бъде одобрена от никого. Павлов се опитва да я легитимира, като невярно твърди, че тя е била предварително одобрена от Координационния съвет (КС) на ОМО „Илинден“ на събрание през март 1991 г. в апартамента на сега покойния Йордан Бербагов в Благоевград (с. 82, 83). Неверността на това твърдение не е нужно да се доказва специално - достатъчно е читателят да погледне публикуваното от автора факсимиле на декларацията на с. 160-163, откъдето е очевидно, че същата е била разгледана и подписана от КС на 27 април, докато съборът, на който е прочетена, е бил на 20 април - седмица по-рано. Събитията се развиват съвсем различно от авторската версия. Когато самозваната декларация е прочетена пред медиите, КС е поставен пред свършен факт. Седмица по-късно след жестоки дебати КС решава да я подпише постфактум, тъй като вече е излязла в публичното пространство и е късно да се отказват от нея, а и за да се избегне разцепление (КС е разделен по отношение на съдържащите се в нея идеи). Обаче опитът тази декларация да бъде превърната в програма след това ще доведе до разцепление на организацията (дори от факсимилето си личи, че Костадинов се е опитвал да накара членовете на КС да я подпишат като програма още на заседанието на 27 април, но недописаната дума „прог“ е зачертана и заменена с „декларация“).

Версията, която ни представя Павлов за първото разцепление от ранните 90-те години на XX в., също е силно изкривена и на практика напълно невярна. При това той е озаглавил тази глава „Пак предателство - проклятието на македонския народ през XX

в.”. Така се оказва, че онези, които той обвинява за разцеплението, всъщност ги заклеймява като предатели. За такива той нарочва делегатите от Гоцеделчевския регион, които започнали разкол, вземайки като повод Роженската декларация. „Тази разколническа група“ провела конференция в Мусомища. Тези твърдения обаче се явяват клевета - проведената на 23.11.1991 г. конференция не е била разколническа. Авторът много непочтено заблуждава, като твърди, че същата била взела решение да създаде отделна организация, а именно ОМО „Илинден“ - Демократично действие (86). Тази организация обаче е създадена три години по-късно, през октомври 1994 г., а през февруари 1995 г. прави първия си конгрес. Решенията, взети на Мусомишката конференция, нямат нищо разколническо в себе си - те се обявяват против няколко крайности и абсурди в Роженската декларация. Непочтен е и опитът същата да бъде представена като местна конференция на Гоцеделчевска околия. На нея са присъствали освен от тази околия, също така и делегати от цяла Разложка околия, а е имало делегати и от останалите околии - от Санданска околия (от секциите в Микрево и Катунци), от Благоевградска (от Благоевград), от Петричка (от Петрич). Няколко е представители от секциите в Сандански и Крупник, които обаче в случая се явяват малцинство дори в собствените си околии. Присъствали са председателят и секретарят, така че отсъствието на зам. председателя, от което се оплаква Павлов, едва ли е имало значение за нейната законност. Нивото на представителност е поне 80%. Тази конференция е най-висшият успешно проведен форум на ОМО „Илинден“ и като тежест стои веднага след проваления от полицията конгрес в Ощава (2 август 1990 г.) - никога след това тази организация няма да събере толкова делегати от толкова секции на едно място. Решенията на конференцията според това са изключително важни и не могат така непочтено да се представят като някакво местно отцепническо сбирание. Опитът на тези хора да поправят жестокия удар, нанесен на организацията от Роженската декларация, е достоен за похвала, а не за оплюване. Павлов обаче не пести крайно отрицателните епитети за тях - те са не само разколници, но и възпитани във вяроност към БКП и Комсомола (сред тях всъщност са активисти и лидери на опозицията в Гоцеделчевския район), хора, тръгнали по свои собствени политически и икономически интереси. Те не били способни да приемат Роженската декларация (сякаш са били длъжни).

Също така неверни са твърденията на Павлов, че Мусомишката конференция е отхвърлила програмата, устава и Роженската декларация на организацията. Официална програма ОМО „Илинден“ по това време още няма, макар да е обсъждана (изглежда авторът бърка съдържанието на Роженската декларация с програмата). Уставът не само по никакъв начин не е бил атакуван на конференцията, но точно обратното - нейните решения се базират на него и излизат в негова защита. Единствено отчасти вярно е, че е отхвърлена Роженската декларация - или по-точно няколко нейни крайни и антидемократични искания - като разтуряне на българските партии в Пиринска Македония, изгонване на „българските окупаторски войски“, призив към ООН да обедини Македония и т.н. - неща, за които делегатите са имали пълно право да решават и предлагат.

Авторът не крие, че поводът за разпадане на организацията е Роженската декларация, но като неин горещ привърженик се опитва да я представи едва ли не като израз на националните искания на македонците, без които човек не може да претендира, че е македонец. В опита си да защити тази необмислена сепаратистка декларация Павлов дори твърди, че тя била съобразена с Рамковата конвенция за малцинствата, очевидно не знаейки, че по онова време тази конвенция още не е съществувала (приета е чак на 10 ноември 1994 г.) и че тя въобще не съдържа възможности за отцепване на територии под егидата на ООН или разтуряне на партии, каквито намираме в декларацията.

Павлов е изпуснал множество ключови събития от следващата съдбоносна 1992 г., когато именно се случва разцеплението - оставката на председателя Стоян Георгиев на 7 март 1992 г. (явно доказателство, че човекът не е бил властолюбив, нито е искал да се налага, както го обвинява Павлов - с. 75, 79) и мандатът, получен от Костадинов за 6 месеца да организира конгрес (който той не организира), издаденият от Костадинов на 21 август 1992 г. документ, наречен „Закон и условия за членуване в ОМО „Илинден“, с който самоволно и незаконно Роженската декларация е обявена за програма, а несъгласните с нея - за изключени.

Особено неразбираемо е премълчаването на последния ключов документ, в чието приемане самият автор не може да не е взел участие и да не знае за него - по това време е член на КС (който уж е приел „закона“) и е един от контролор-ревизорите на организацията (т.е. следящите за законността!). Документът е приет от името на КС (в непълнен състав и в нарушение на устава) и от несъществуващ и нелегитимен орган като „събрание на основателите“. Той е в пълен разрез с устава на ОМО „Илинден“ и е противен на решенията на Мусомишката конференция, чиито решения са имали по-голяма тежест от тези на КС. С този акт Костадинов и неговите привърженици, сред които е и самият Павлов, всъщност разцепват организацията, обявяват несъгласните с тях за изключени и узурпират незаконно и без конгрес ръководството на организацията. За това престъпление и за своето съучастие в него Павлов не споменава нищо. А реално са били обявени за изключени най-малко половината, а вероятно и мнозинството членове на ОМО „Илинден“. Това прозира и от признанието на Павлов, че след разцеплението от петимата избрани околийски ревизори остават само двама в организацията на Костадинов (самият Борис Павлов и Илия Тополниклиев, който наскоро се оттегля - с. 85).

Авторът удобно прескача не само фаталната 1992 г., ами цял един период от повече от три години (1991-1994) между Мусомишката конференция и създаването на ОМО „Илинден“ - ДД (октомври 1994 г. - февруари 1995 г.). Именно в този период хората, подкрепящи Мусомишката декларация, водят упорита борба за законност и обединение в разпадащата се организация, организират голям брой срещи и започвайки серия инициативи за постигане на единство. Всички те са бойкотирани или направо саботирани от Йордан Костадинов и неговите хора. Павлов обаче посвещава на тези опити за обединение само няколко думи, наричайки срещите формални. А това е периода, в който, след като разцепва организацията и обявява за изключени несъгласните с Роженската

декларация, Йордан Костадинов управлява напълно незаконно с онази част на организацията, която успява да отцепи. Самопровъзгласил се за председател, той си прави собствен устав и управлява след това в нарушение дори и с него - цели два мандата, от никого неизбран, докато недоволството от това своеволие не довежда до избори и ново разцепление в края на 1996 г. в останките от организацията, ръководена от Костадинов.

Но към последното привържениците на Мусомишката декларация нямат нищо общо - след като се уверяват, че обединението е невъзможно и нежелано от другата страна, те пристъпват към създаване на своя организация, като крайно любезно преотстъпват името ОМО „Илинден“ на Йордан Костадинов (макар да са имали еднакво и дори по-голямо право върху него) и създават своя организация ОМО „Илинден“ - ДД (като при това пратеници на Костадинов се опитват да провалят учредителната им конференция). Павлов не пести нападите си и срещу тази организация - тя била българска организация, поставила си за цел да унищожи ОМО „Илинден“ начело с Йордан Костадинов (87, 88), членовете ѝ били типичен пример за предателството, каквото се е срещало много пъти из македонската история, като ги сравнява дори с върховистите (90, 91). Удивително - Павлов не изказва нито веднъж притеснение (дори и не посочва), че благодарение на разцеплението извършено и с негово съучастие, парчето от ОМО „Илинден“, в която членува, загубва напълно своето влияние в половин Пиринска Македония, но смята за предателство това, че се е появила македонска организация да организира тези „изгубени“ околии. По-добре там да няма македонско движение (!?).

Павлов изпуска да ни разкаже как в премълчания от него период (1992-1995) Костадинов задържа властта си чрез кампании на очерняне и сатанизирание на всички несъгласни с него, обявявайки ги за шпиони и предатели, как насажда омраза между македонците. Как изпраща провокатори да провалят всеки опит за обединение, като скандализират събранията. Как блокира всяка критика срещу себе си, обявявайки всеки опит за негова смяна за заговор на Държавна сигурност. От цялата тази шпиономания е останала при Павлов само атмосферата, която е пренесъл в книгата си - той често внушава, че разцеплението е предизвикано от българските служби и поддалите им се македонци.

За всичките тези постъпки на Йордан Костадинов Борис Павлов - председателят на Централната контролно-ревизионна комисия в този период, не се сеща нищо - той или не е разбрал какви престъпления се вършат под носа му (?!), или е бил техен осъзнат съучастник, смятайки ги за необходими мерки за спасението на организацията от заговора на българските служби за сигурност. Вината и отговорността му в онзи период е голяма. Костадинов трудно би могъл без неговата помощ и прикриване толкова успешно да разцепи организацията и да предотвратява опитите за обединение, както и да запазва толкова дълго деструктивната си власт. Затова разбираемо е, че Павлов и в спомените си прикрива този престъпен период така, както някога като отговорник за законността е прикривал беззаконията на своя приятел.

Също така тенденциозно, фактически и логически погрешно са разказани и събитията, свързани с разцеплението в организацията на Йордан Костадинов през 1996/1997 г. Вината е хвърлена на Благоевградската организация, като едва ли не излиза, че заради нея е пропаднал опитът за организиране на конгрес през 1996 г. Всъщност самото насрочване на конгрес е заслуга на тази секция, а конгресът е провален от полицията благодарение на това, че Костадинов официално уведомява властите за провеждането му, искайки разрешение, каквото за събиране на закрито законово не се изисква. Събитията, представени като отцепване на Благоевградската организация, са сложни и много важни, но за съжаление премълчани от автора. Изпуснато е това, че дълго време са поставяни искания за конгрес на организацията, че след като конгресът е провален, се пристъпва към гласуване по места - гласуване, в което Костадинов напълно незаконно се включва като кандидат (въпреки че е изкарал вече два последователни мандата, а трети е забранен от собствения му устав). Изпуснато е и че при това гласуване е извършена голяма фалшификация в Сандански в полза на Костадинов, като са викани да гласуват и хора от улицата, които не са имали право на глас. И най-важното, че де факто Костадинов губи тези избори, но се самопровъзгласява за победител. Така той прави втори разкол в македонското движение в Пиринска Македония. Организацията се разцепва, като повечето признават новия председател Кирил Иванов (брат на Костадинов), а наскоро се случва и разцепление в Сандански, където голяма част отхвърлят Костадинов. Всичко това е прескочено от Павлов и представено като отцепване на една местна организация. За съжаление и в този случай той като председател на Ревизионната комисия прикрива серия незаконни действия на Костадинов. Едва в края на книгата ще си признае частично, че вина за „отцепването“ тогава имал и самият Костадинов (виж по-долу).

Също така невярно и тенденциозно е представен процесът на обединение, иницииран от „отцепниците“, в който се включват и ОМО „Илинден“ - ДД и Костадинов, и който се води през лятото на 1997 г. Павлов пропуска първата среща, проведена в Петрич, и говори направо за втората в Благоевград, бойкотирана от Костадинов с извинението, че не бил поканен (поканен е с писмо с обратна разписка). Авторът не забелязва важноста на този процес и прикрива саботирането му от Костадинов. Прикрива факта, че в тези преговори е постигната спогодба за обединение по всички спорни точки, но въпреки това Костадинов отказва да подпише протокола за обединението със съвсем несериозно извинение (настоява ръководството на ОМО „Илинден“ на Кирил Иванов да не се подписва с официалното име на организацията си, а с име, което Костадинов измисля за тях). Резултатът от преговорите е обединението на ОМО „Илинден“ - ДД, ОМО „Илинден“ начело с Кирил Иванов и Инициативен комитет в Сандански в единна организация, като единствено групата на Костадинов бойкотира обединението. Никога преди и след това македонското движение няма да бъде толкова близо до окончателното преодоляване на разделението. Но за съжаление Костадинов, създава вече две разцепления в македонското движение, проваля възможността разколът да се излекува. Павлов пък ни поднася събитията така, сякаш не разбира какво е било пропуснато и сякаш „другите“ пак нещо са мамили.

Резултатът от този процес е създаването на партията ОМО „Илинден“-ПИРИН. И за нея авторът не пести отрицателни характеристики - тази партия се била отказала от борбата за правата на македонците, а започнала уж жестока борба срещу групата на Костадинов (105). В действителност от ПИРИН са толкова толерантно настроени към групата на Костадинов, че ѝ позволяват да узурпира отново името на ОМО „Илинден“, над което вече няма никакво морално и законно право. Самата партия взема като разграничител съкращението ПИРИН.

Следва отново огромен прескочен период - 1997-2002 г., за който Павлов не казва нищо. Това е времето на първия апогей на ОМО „Илинден“-ПИРИН, но нейните успехи не са направили впечатление на автора - нито регистрирането ѝ (единствено досега), нито историческото ѝ участие в изборите, в които избира македонци съветници и кметове (напук на фалшификациите), нейното бързо разширяване из целия окръг, влизането на интелигенцията в нея и т.н. Авторът не е забелязал и че антимакедонската кампания през този период е насочена именно срещу тази партия, че срещу нея се вдигат над 60 депутати в българския парламент, че е забранена от Конституционния съд - всичко това остава невидимо, защото напълно опровергава основната теза на автора - че става дума за партия, отказала се от борбата за правата на македонците и едва ли не възприела политиката на българските власти. Премълчано е това и защото то би показало коя е истинската сила в борбата за правата на македонците и че това не е отцепническата група, в която членува Павлов. Ако преди 1996 г. групата на Костадинов се е явявала една от двете основни сили в македонското движение, то след 1997 г. тя е вече маргинална организация.

Авторът скача на 2002 г., защото тогава е избран за председател на ОМО „Илинден“. След това наистина дава някои важни информации за избирането си и за своята дейност (106-116). Това вероятно е и най-ценната част от разглеждания текст. Полезни са също така и данните, които дава за организационната дейност в село Крупник в началото на 90-те години (с. 91 - 96). За съжаление това е горе-долу единственото наистина полезно в тази част на книгата.

След това авторът отново навлиза в мътните води на препирните. Не успява да скрие, че следващите опити за обединение идват само от страна на ПИРИН (по това време тя вече се казва ОМО ПИРИН, а не ОМО „Илинден“-ПИРИН, както бърка Павлов), но дава отрицателно обяснение на този факт - изгубила регистрацията и с нов отказ за регистрацията, партията била в застои, нямала прояви и имало опасност да изчезне. Макар отнемането на регистрацията да се окаже силен удар върху тази партия, тя не прекратява дейността си, нито е на път да се разпадне. Обединяването ѝ с малката нерегистрирана организация на Павлов не би можело да ѝ донесе кой знае какви ползи. Но затишието предизвикано от невъзможността за политическа дейност и очакването на поредното решение по искането за регистрацията намиращо се пред върховния съд в София, оставя свободно време и енергия, които много хора в ПИРИН решават да използват за да излекуват старата рана на разделението и противопоставянето, която чувствително вреди на цялото движение.

В описанието на тези (2003 г.) и следващите по-късно (2004-2005 г.) преговори за обединение Павлов е отново тенденциозен. Такъв е той и при описанието на договорените общи чествания, провеждани в периода 2003-2004 г. При тяхното организиране водената от него организация постъпва крайно непочтено и се стреми да получи всичките ползи от общите чествания за себе си и за сметка на ПИРИН. Когато се организира общо поднасяне на цветя, организацията на Павлов внася искане до общината само от свое име, премълчавайки своите партньори. Въпреки че на съборите в Рожен основната маса присъстващи са от ОМО ПИРИН, организацията на Павлов се опитва да наложи празнуването като свое - само името на тяхната организация да е на плакатите, техни представители да държат речите пред присъстващите и дори се стига дотам да забраняват на гости на ОМО ПИРИН да вземат думата (конкретно на Александър Поповски от организацията на македонците от Егейска Македония в Битоля). Така, докато организацията на Павлов получава трибуна пред македонците, каквато сама не е в състояние да си създаде, тя същевременно се опитва да представи честванията за свои, измамвайки и използвайки своите партньори. Тази непочтеност, която довежда до бързо охлаждане на отношенията, не е намерила място в книгата. Вместо това Павлов отново и съвсем елементарно търси начин да прехвърли вината на ПИРИН. С участието си в събрание, организирано от Светския македонски конгрес в Ново село, Струмичко (на което е присъствал и член на ръководството на организацията на Павлов - Андонов), на което е решено общо честване на Роженския събор - „така ръководството на ОМО „Илинден“-ПИРИН не изпълни договора, постигнат на 02.03.2003 г.“ Удивително твърдение, като се вземе предвид, че споменатото споразумение от 02.03.2003 г. е предвиждало именно общи чествания между ПИРИН и „Илинден“. Да твърди това не му пречи не само обстоятелството, че договореното в Ново село е в пълно съгласие с по-ранното споразумение, но и собственото му признание, че съборът след това е бил проведен общо. Вместо това с удивително безочие обвинява ПИРИН, задето искали на плаката за събора да го има и тяхното име - потресаващо с нелепостта си обвинение, като се има предвид, че това е не само нормално, но дори и задължително условие при общи чествания. Но поне така неволно признава факта, че неговата организация се е опитвала да представи събора за свой, а не за общ. Друга вина на ПИРИН се оказва това, че на общо полагане на цветя в Благоевград на 4 май 2003 г. бил дошъл само един техен представител, което доказало, че техните искания за обединение са само прах в очите на членовете им (?!). Т.е. не отсъствието, а присъствието на представител на ПИРИН доказва според него несериозността на другата страна. И това при условие че и хората, дошли на събитието от страна на „Илинден“, са се броели на пръсти. След това Павлов съвсем се оплита и си признава, че всъщност общите чествания са саботирани от него самия. Така той признава, че категорично отказал искането на ПИРИН да участват в подготовките и организацията за честването на Илинден 2003 г. (123, 124). Т.е. въпреки съществуващото споразумение за общи чествания Павлов отхвърля искането на ПИРИН да участва в организирането на такова, като на практика им предлага само да

доведат хора, за да направят масовка на неговото мероприятие. Така според собствените му думи той самия по-малко от пет месеца след споразумението за обществения грубо и категорично го прекратява. При следващите чествания през тази година той дори и не кани пиринци. И пак ПИРИН били криви!!!

Следващото предложение за обединение идва отново от членове на ПИРИН, но Павлов е против (125). Вината за провала обаче отново е прехвърлена на Пиринци, защото не дошли на една договорена среща в началото на май 2004 г., което показвало, че ПИРИН са поделени по въпроса. Реалността обаче е по-друга. През май 2004 г. текаат подготовките за Националната конференция на тази партия и на 5 юни, когато тя е проведена, се избира ново ръководство. Нормално е, че преговорите не са можели да се проведат преди избирането му, когато на старото изтича мандатът. На тази конференция, на която присъства и представител на ОМО „Илинден“, се решава да се започнат официални преговори за обединение и на новото ръководство не просто е даден мандат за това, но то е и задължено в тази насока. Така обединението е издигнато на най-високо ниво от страна на ПИРИН и това е направено единодушно, нещо, което опровергава твърденията на Павлов.

Негативно третира авторът и следващото предложение за обединение, направено от ПИРИН (т.е. пак инициативата идва от ПИРИН) от октомври 2004 година за създаване на заедница на македонските организации по примера на македонците в Албания, за да се избегне опасността при обединение (т.е. закриване на съществуващите организации) да пострада каузата на някои организации (по това време и ПИРИН, и „Илинден“ чакат решения от съда в Страсбург). В своя отговор УС на ОМО „Илинден“ предлага македонското национално движение да се ръководи от една партия (т. 2.1, с. 129). Павлов обвинява Пиринци, че са се опитвали да отстранят ОМО „Илинден“ (?!), и то след като той самият настоява за пълно обединение, а Пиринци - за запазване на всички организации и координирането им в заедница.

Следват обвиненията, че Пиринци искали да се регистрират с цел задоволяване на политически и икономически амбиции (131). Като оставим настрана с нищо неподкрепеното обвинение по отношение мотивите на Пиринци, тук и по-нататък се сблъскваме и с едно ново обвинение - искането на ПИРИН да се регистрира. Това е наистина странно обвинение имайки предвид, че и „Илинден“ се опитва много пъти да се регистрира. Според самия Павлов те предлагат на ПИРИН да се обединят в партия, а през 2006 г. и сами ще опитат да регистрират такава. Но се оказва, че само опитите на другите за регистрация са нещо лошо, докато тези на „Илинден“ (за които опити, каквито до 2006 г. ги има не един, самият Павлов не казва нищо!) са си съвсем наред.

На първата среща (5 декември 2004 г. в Сандански) двете страни се договарят да си разгледат уставите и програмите и да излязат с предложение, което да представят на другата страна до 20 януари 2005 г. В договорения срок това прави само ПИРИН (на 18.01.2005). „Илинден“ вместо да изпълни поетата договореност, в същото време предприема действия с опасни последици, а именно да провокира ОМО ПИРИН и „Народна воля“, отправяйки писмо, пълно с обвинения до вестника (виж по-долу).

В своето писмо ПИРИН предлага да се създаде единна партия според процедурата, предвидена в българските закони, и с програма, базирана на Рамковата конвенция за националните малцинства. На практика така ПИРИН се съгласява с предложението, поднесено в писмото на ОМО „Илинден“ от 24.10.2004 г. - една партия и програма, базирана на Рамковата конвенция (виж на с. 129, 130). Колкото и да е невероятно, според Павлов това писмо на Пиринци показвало, че те не желаят обединение, а се опитват да отстранят ОМО „Илинден“ (133). Това не е само негово мнение - за същото свидетелства и писмото, с което „Илинден“ отговаря на съгласието на ПИРИН и което благоволява да прати далече след договорения срок - на 13 март 2005 г. Тук вече маските падат - след разните увъртания и сблъсквайки се със съгласието на ПИРИН, хората на Павлов направо отхвърлят не само обединението, но и бъдещите преговори и дори общите чествания. При това съгласието на ПИРИН с предложенията на „Илинден“ е провъзгласено за неизпълнение на договореностите, нежелание за водене борба за националните права на македонците и за обединение, и опит за отстраняване на ОМО „Илинден“ (134). В разрез с предишното си предложение, сега от „Илинден“ твърдят, че не се били определили какво да бъде бъдещото формирование - партия или организация (точно обратно на написаното само четири и половина месеца по-рано), и че това щяло да се реши едва след като двете страни се съгласят на общи срещи и преговори (сякаш срещите дотогава са били извършвани без съгласие и не са били нито общи, нито е имало разговори на тях). В точка втора на писмото си те обвиняват Пиринци, че искат да регистрират партията, което според Илинденци нямало никаква логика, защото България не признавала македонско малцинство. В точка 3 заявяват, че имат право да се борят за своите права, не съобразявайки се с българските закони, в т. 4 - че съобразяването с българските закони и искането за регистрация представлява „отстъпление от нашите национални права“, а в т. 5 - че съобразяването със законите и регистрацията създава условия за „геноцид“ срещу македонската идентичност. След всичко това в т. 9 изведнъж заявяват, че „УС на ОМО „Илинден“ ще се бори за регистрация от българското законодателство, но ще иска да бъде регистрирана, ако осъществи националните си права“ - трудно разбираемо твърдение, което изглежда има предвид, че ще искат преди регистрацията да им бъдат дадени и всички права, за които искат да се борят, нещо невъзможно и като процедура, и безсмислено като намерение, защото регистрацията се иска именно за да могат да се борят за тези права. След още серия нападки към ПИРИН Илинденци не само прекратяват процеса на обединение, но и заявяват, че в бъдеще всякакви общи действия между тях са невъзможни (135-137). Случващото се е точно повторение на събитията през 1997 г. След като исканията им са приети и не могат да измислят друга причина, за да откажат или протакат обединението, Илинденци категорично прекъсват преговорите, като нагло и безочливо обвиняват за това другата страна. Така, проваляйки обединението и стопирайки сътрудничеството, ръководството на „Илинден“ отново става причина за разделението между македонците в България. Независимо че за всеки разумен читател това е очевидно, дори и от цитираните от самия Павлов документи той вади невероятни заключения и хвърля с

нищо необосновани обвинения към ПИРИН, за да прикрие отново личната си вина за провалянето на обединението. А вината му точно в този случай е не само огромна, но и главна. Той е не само председателят на „Илинден“, но както сам признава и както е очевидно и от съществуващите документи, той е противник на обединението и съзнателен саботьор на общите мероприятия на двете структури. Той саботира и самия опит за обединение, като вместо да изпрати предложение до ПИРИН, пише обидно за нея писмо до вестник „Народна воля“. Идеите в официалното писмо-отказ на „Илинден“ също са преди всичко негови. Негова в този период, а не толкова на Костадинов, е и отговорността за прекъсване на обединението и за задълбочаване на подялбата и за спирането на сътрудничеството. Опитът му да прикрие всичко това е съвсем неуспешен, вината му е очевиден дори и от собствената му книга.

Следващата жертва на обвиненията на Павлов е „Народна воля“. Отново вината е навсякъде освен в него. „Народна воля“ започнала „брутална борба срещу ОМО „Илинден“ (137). По-нататък заблуждава, като твърди, че негов отговор до вестника не бил публикуван не за друго, а защото бил написан на македонски диалект, а вестникът спазвал българския литературен език и закони. Всъщност половината вестник излиза на македонски литературен език, а избягва да публикува неграмотно написани и нелитературни текстове. Освен това поводът за „отговор“ е тривиален - кратък текст за организирано от Илинденци честване на Кресненското въстание, на което те, независимо от преговорите и по-раншните спогодби, не поканват ПИРИН. Статийката, освен че рекламира тяхното мероприятие, им обръща внимание за вредата от самостоятелните действия. Когато по настояване на Павлов вестникът е принуден да публикува писмо на ОМО „Илинден“ в „автентичен вид“ (което значи с всичките езикови грешки, защото Павлов не се е погрижил да го редактира), редакцията се налага да даде и отговор (защото е нападателен и вестникът). Павлов неправилно приписва отговора на редакцията на Стойко Стойков - той е дело на покойния Георги Иванов и е одобрен от редколегиата. Естествено е, че отговорът не му харесва. Редакцията, която дълго е премълчавала редицата безобразия на крилото на Костадинов-Павлов срещу „Народна воля“, сега е принудена да им припомни някои от тях, както и какво е мястото и задължението на вестника. Освен това сега вестникът е принуден да даде право на отговор и на другите засегнати в това писмо - ОМО ПИРИН. Така Павлов не само отхвърля възможността за обединение и сътрудничество, но и успява да пренесе разделението и противопоставянето на страниците на „Народна воля“ (събитията стават по едно и също време - писмото до вестника е написано на 24 януари 2005 г., а отказът от всякакво сътрудничество с ПИРИН е от 13 март същата година). Така Павлов постига нещо, което македонският вестник е успявал да избягва 13 години, а именно да не позволи кавгите между различните крила да излязат на неговите страници. Това вестникът е правил, независимо от кампанията, водена от организацията на Костадинов против него, въпреки, че е знаел за техни официални решения, в които се твърди, че вестникът обслужва българската политика и Държавна сигурност, и са забранявали разпространението му. След този случай „Народна воля“ спира да публикува каквото и

да е за или от ОМО „Илинден“. Вместо от дистанцията на времето да разбере каква беля е успял да направи, Павлов хвърля вината върху всички, като дори се оказва, че са му виновни и Пиринци, които имали към неговата организация същото отношение, каквото имала ВМРО БНД (139). Единствената „вина“ на Пиринци обаче е, че за разлика от него, успяват да се разберат с „Народна воля“ и започват редовно да публикуват в него съобщения за своята дейност. Павлов дори не разбира, че предизвиканите отговори на редакцията и на ПИРИН са последица от неговото писмо, а ги третира като злонамерени и непредизвикани нападки, от които нямало как да се защити. Тук срещаме и абсурдното твърдение, че неговата организация винаги имала коректно отношение към инакомислещите (139, 140), когато всъщност от нея такива хора са заклеймявани като предатели и шпиони и вербално, и документално, а това отношение към инакомислещите е повече от забележимо и от самата книга на Павлов.

Много тъжно впечатление прави почти тоталната правна и политическа неориентираност на автора, който години наред е бил председател на тази организация и отговорник по законността. Според неговите виждания регистрацията на македонска организация или партия представлява предателство, а не средство за борба за правата на македонците. Не забелязва при това, че неговата позиция срещу регистрацията на македонска организация или партия съвпада изцяло с антимакедонската политика на българската държава, която се стреми усилено да не допусне регистрирането на такава и до днес. Твърди напълно невярно, че „в законите на България ясно е записано, че само гражданите на България могат да бъдат избирани като българи, а не като македонци“ (140). Според него лоялността (т.е. спазването на законите) към държавата е неприятелство спрямо неговата организация и щом като Пиринци са заявили, че са лоялни граждани, то те се явяват предатели. Целият дял, посветен на времето след падането на комунизма, е тъжно свидетелство за пълната обърканост на водачите на тази група в македонското движение в България, за жестоките противоречия в техния мироглед. Техните виждания, от една страна, им позволяват да мислят, че искат мирно да участват в политическия живот, а от друга - да не искат да се регистрират, от трета - да поставят като условие за регистрацията си предварителното приемане на техните искания от държавата и да заплашват с отцепване на територии; да смятат, че спазването на законите на България е предателство, и да твърдят, че те няма да се съобразяват с тях, а редовно да поднасят молби за регистрацията в българските съдилища и искания за позволение за чествания в общините; да твърдят, че създаването на партия е „джамбазлък“, а след това и самите да решат да правят и регистрират такава; да издигат екстремни искания и след това да заявяват, че ще ги преследват с мирни средства.

Всъщност книгата на Павлов ако не друго, показва защо македонското движение е постигнало толкова незадоволителни резултати досега - след като лица с толкова изпосталяло ниво на разбиране на правото и политиката са били в състояние да доминират (в един период) или силно да влияят на това движение и са се намирили хора да ги следват, то ясно е, че такава борба не може да стигне далече. Ясно става също

така и защо същинските виновници за разделението и провалилите всички опити за обединение (а това са извън всякакво съмнение приближените на Йордан Костадинов) са толкова упорити в разколническите си действия - те така и не са в състояние да разберат както случващото се в страната, така и хората, които се опитват наистина да работят и постигнат нещо реално за македонците в България. Като всички неразбиращи, те се страхуват и враждуват срещу всичко, което не разбират, виждат враг във всеки, който не слиза до тяхното ниво и не се съгласява с тях - затова и основната им дейност се изхарчва в борби срещу други македонски организации и активисти. Това е съвсем очевидно от книгата - неслучайно тя разказва не толкова за дейността на организацията на Павлов, а за враждата ѝ с другите македонски организации.

Така Павлов е напълно прав, когато твърди, че в ОМО „Илинден“ са влезли само обикновени хора, но не и интелигенцията. Това едва ли е случайно и се е отразило наистина зле на организацията - без интелигенция не е и чудно, че тя е застрашила в абсурдни прения и видения, които почти напълно са я блокирали и изолирали от народа. Не забелязвайки обаче, че това явление се отнася само за неговата организация и че интелигенцията отива в ПИРИН и в други македонски дружества, той не успява да разбере важността на явлението, което констатира, и да си даде сериозен отговор за причината. Търси я отново в другите - в самата интелигенция (която имала ниско национално съзнание) и в българската политика (152, 153). А тя е преди всичко в политиката на собствената му организация. Така според него след всички други и македонската интелигенция става виновна. С това кръгът се затваря - и невинни остават само съидейниците на Павлов.

Едва накрая в своята книга Павлов започва да признава и осъзнава някои неща. Признава, че ПИРИН са „привлекли множество гласове“ в кампанията си за регистрация (всъщност малко по-малко от 6000), за разлика от „Илинден“, чието събиране на подписи завършило „катастрофално“ и с „лоши резултати“ (150, 151). Също така започва да говори за „много негативни страни в неговия характер, които ме накараха да променя своето мнение за него“. Става дума за Йордан Костадинов: „властолюбив, не уважава мнението и труда на другите хора около себе си и брутално отношение. Тези неща накараха много хора да напуснат ОМО „Илинден“, особено членове от блогоградската организация“ (148). По собствените му думи чак като станал председател, разбрал, че тези, които през 1996 г. „напуснали“ ОМО „Илинден“, имали право (което не му пречи да ги описва по-напред като „отцепници“). За съжаление това частично просветление авторът така и не е прострял назад във времето, за да разбере къде лежи и чия е вината за разцепленията. Причината е проста - защото така би трябвало да признае и собствената си вина, тъй като се явява дясна ръка на Костадинов през времето на тези събития и нищо не може да оправдае незабелязването и непротивопоставянето на неговите разрушителни действия. Авторът всъщност си признава, че „аз твърдо стоях зад него и го поддържах колкото мога“ (148). Когато критикува същия за това, че е наложил на организацията да тръгне да се регистрира

като партия, Павлов изхожда само от лично несъгласие. Не си поставя очевидния въпрос - защо Костадинов, който е бил винаги толкова категоричен противник не само на регистрацията, но и въобще на съществуване на македонска партия, изведнъж през пролетта на 2006 г. сменя драстично становището си и налага на ОМО „Илинден“ курс към регистрацията като партия. Защото очевидният отговор би бил - за да попречи на регистрацията на ОМО „Илинден“-ПИРИН, която точно тогава започва да събира членове за регистрацията (необходими са 5000). Вместо помощ ПИРИН получават прът в колелата. Съпротивата на Павлов обаче срещу прерастването в партия не е мотивирано от мисълта да не се попречи на една македонска партия в труден момент. Той отново отказва да забележи антимакедонската акция на приятеля си, която (ако използвам речника на самия Костадинов) в случая е „саботьорска“ и „провокаtorsка“.

Накрая признава, че са допуснати някои грешки поради неопитност (153), но за съжаление не посочва кои са. От цялото изложение е видно, че не вижда най-главните. Все пак признат грях - половин грях. Свършва с думи на покаяние и вяра в бъдещето. Ето защо като на един от старите борци - да му простим! Колкото и да е бъркал (а кой не е?), ясно е, че не го е правил с лоши намерения, а от убеждения (та били те и погрешни). А и би било непочтено да се каже, че цялата му дейност е отрицателна - той несъмнено е вложил много труд от любов към македонската кауза и е извършил дела, които заслужават да бъдат запомнени и за които му благодарим и го уважаваме! А и самата му книга със всичките си слабости, дори и тенденциозна и едностранчива, все пак съдържа и полезни информации и ни представя едно виждане на деец, играл важна роля в събитията в края на ХХ и началото на ХХІ в. в македонското движение в България. Като такава дори и в слабостите ѝ също има нещо положително. Дори и само като илюстрация за причината на някои неуспехи. Но най-полезното, което ще остане от тази книга, несъмнено е онова, което е написал за времето на комунизма.

Можем само да съжаляваме, че тръгвайки „По трагите на вистината“, авторът не е успял да я проследи до нейния извор, а е застранил в трънака на обвиненията, оправданията и вината.

Стойко Стойков